

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romuald Dalewski (przewodniczący)

SSN Leszek Bielecki

SSN Renata Żywicka (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M. P.

przeciwko Wojewódzkiemu Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności
w Krakowie

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 19 czerwca 2024 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie

z dnia 5 października 2022 r., sygn. akt VII Ua 127/21,

**1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania
i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego;**

**2. zasądza od Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w
Krakowie) na rzecz adwokata P.L. kwotę 240 zł (dwieście
czterdzieści złotych) powiększoną o stawkę podatku od towarów i
usług z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ kpc tytułem kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie wyrokiem z dnia 5 października 2021 r., IV U 1533/19/N oddalił odwołanie M. P. od decyzji Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie z dnia 1 października 2019 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że u odwołującego się rozpoznano lekki stopień niepełnosprawności z powodu schorzeń określonych symbolem „05-R” z uwagi na zmiany zwyrodnieniowo-dyskopatyczne kręgosłupa lędźwiowego z okresowym zespołem bólowym bez istotnego ograniczenia jego ruchomości bez objawów korzeniowych, stan po wertebroplastyce trzonu L1 z powodu jego złamania oraz stan po złamaniu kości łódeczkowatej nadgarstka lewego bez istotnego ograniczenia funkcji nadgarstka. Rozpoznane u odwołującego się schorzenia z punktu widzenia ortopedycznego nie powodują u niego niezdolności do pracy lub zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającej czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. W czasie trwania postępowania sądowego z punktu widzenia neurologicznego zaobserwowano również zmiany w zakresie kręgozmyku prawdziwego LS/S1, co skutkowało występowaniem stałych objawów podrażniennych i ubytkowo-korzeniowych w zakresie kończyny dolnej prawej i stałych bólów osiowych kręgosłupa. W dalszym ciągu jednak u odwołującego się rozpoznano lekki stopień niepełnosprawności. Poza powyższym odwołujący się cierpi również na schorzenia kardiologiczne. Rozpoznanymi schorzeniami były niescalenie serca lewej komory (grubość mięśnia w okolicy koniuszka 2mm), nadciśnienie tętnicze bez cech niewydolności układu krążenia oraz łagodne zaburzenie rytmu serca. Badanie fizykalne układu krążenia poza podwyższonym ciśnieniem krwi nie stwierdziło odchyleń od stanu prawidłowego, ale z uwagi na stwierdzone niescalenie serca, zalecane było powstrzymywanie się przez odwołującego się od wykonywania wysiłków fizycznych.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie powołanych dowodów z opinii biegłych ortopedy, neurochirurga oraz kardiologa. Opinie te Sąd Rejonowy uznał za prawdziwe, z pominięciem jednak dokonanej przez biegłego kardiologa oceny stopnia niepełnosprawności odwołującego się, gdyż powołane w opinie schorzenia powodowały, że odwołującemu się zalecano powstrzymywanie się od wysiłku fizycznego. Do osiągnięcia tego celu nie jest zaś konieczne orzekanie o zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej, a jedynie podjęcie odpowiedniego zatrudnienia, które takiego wysiłku fizycznego nie będzie od odwołującego się wymagało.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji zarzuty, które odwołujący się wnosił do opinii biegłego kardiologa i ortopedy, były bezprzedmiotowe, gdyż po pierwsze nie zawierały żadnych dowodów w zakresie oddziaływania stanu zdrowia odwołującego się na jego funkcjonowanie w społeczeństwie. Ponadto odwołujący się ostatecznie wniósł również o rozpoznanie sprawy i wydania rozstrzygnięcia na podstawie przeprowadzonych dotychczas dowodów z opinii biegłych lekarzy.

Sąd Rejonowy zważył, że ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 573) przewiduje trzy stopnie niepełnosprawności - znaczny, umiarkowany i lekki. Kryteria zaliczenia do poszczególnych stopni niepełnosprawności przewidziane zostały w art. 4 ustawy, zgodnie z którym do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych (art. 4 ust. 2), a do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w istotny sposób obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne (art. 4 ust. 3). Podstawową przesłanką pozwalającą na zaliczenie do osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim lub umiarkowanym jest zatem takie naruszenie sprawności organizmu,

które powoduje określonego rodzaju ograniczenia w możliwości podjęcia zatrudnienia i/lub pełnieniu ról społecznych.

Sąd Rejonowy wskazał, że zasady ustalania niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności określa rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 857). Zgodnie z § 32 przy kwalifikowaniu do znacznego, umiarkowanego i lekkiego stopnia niepełnosprawności bierze się pod uwagę zakres naruszenia sprawności organizmu spowodowany przez wymienione w rozporządzeniu choroby. Stosownie do § 30 rozporządzenia standardy w zakresie kwalifikowania do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zawierają kryteria określające naruszenie sprawności organizmu powodujące:

1. czasową pomoc w pełnieniu ról społecznych, co oznacza konieczność udzielenia pomocy, o której mowa w § 29 ust. 1 pkt 3, w okresach wynikających ze stanu zdrowia;
2. częściową pomoc w pełnieniu ról społecznych, co oznacza wystąpienie co najmniej jednej okoliczności, o których mowa w § 29 ust. 1 pkt 3.

Standardy w zakresie kwalifikowania do lekkiego stopnia niepełnosprawności zgodnie z treścią § 31 ust. 1 rozporządzenia określają natomiast kryteria naruszonej sprawności organizmu powodujące:

1. istotne obniżenie zdolności do wykonywania pracy, co oznacza naruszoną sprawność organizmu powodującą ograniczenia w wykonywaniu pracy zarobkowej znacznie obniżające wydajność pracy na danym stanowisku w porównaniu do wydajności, jaką wykazują osoby o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną;
2. ograniczenia w pełnieniu ról społecznych, co oznacza trudności doświadczane przez osobę zainteresowaną w relacjach z otoczeniem i środowiskiem według przyjętych norm społecznych, jako skutek naruszonej sprawności organizmu.

W cenie Sądu pierwszej instancji stan zdrowia odwołującego się pod kątem jego funkcjonowania w społeczeństwie uzasadnia zaliczenie go do osób niepełnosprawnych w stopniu lekkim. Brak natomiast podstaw do stwierdzenia niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym. Żadne bowiem ze schorzeń odwołującego się nie pozwalały uznać, że jest on osobą niesamodzielną, niezdolną

do pełnienia ról społecznych oraz wykonywania pracy w warunkach pracy chronionej. Sąd Rejonowy wskazał, iż jedyne zalecenie dotyczy powstrzymywania się od wysiłku fizycznego, jednakże ta okoliczność nie wpływa na sam stopień niepełnosprawności, gdyż rynek pracy charakteryzuje się dużą ofertą rodzajową, spośród której odwołujący się jest w stanie znaleźć odpowiednie dla siebie miejsce pracy. Nie wymaga również ani czasowej ani częściowej pomocy osób drugih w pełnieniu ról społecznych, co na podstawie powyższych przepisów wyklucza uznanie, że jest osobą o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Wyrokiem z dnia 5 października 2022 r. w sprawie VII Ua 127/21 Sąd Okręgowy w Krakowie, po rozpoznaniu apelacji wnioskodawcy zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzające go orzeczenie Wojewódzkiego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie w ten sposób, iż zaliczył odwołującego się M. P. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności z kodu 07-S czasowo do dnia 1 października 2024 r., wskazując, iż stopień niepełnosprawności datuje się od 1 października 2019 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca pozostaje w leczeniu kardiologicznym, w terapii wielolekowej. Występują u niego okresowo wysokie wartości ciśnienia. W trakcie diagnostyki kardiologicznej, w badaniu MRI rozpoznano u niego w 2019 r. rzadką chorobę jaką jest niescalenie mięśnia lewej komorowy, przy frakcji szacowanej w echokardiografii od 38-50% obserwowanych zaburzeniach funkcji rozkurczowej i zaburzeniach rytmu. W 24 godzinnym monitorowaniu EKG obecne skurcze dodatkowe komorowe i nadkomorowe. Rokowanie w niescaleniu mięśnia lewej komory jest poważne. Zaawansowanie schorzeń kardiologicznych powoduje u badanego stopień niepełnosprawności umiarkowany. Opiniowany może pracować w warunkach pracy chronionej. Odwołujący wymaga korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji.

Sąd drugiej instancji nie zgodził się z twierdzeniem Sądu Rejonowego, że opinia kardiologa zawierająca ocenę stopnia niepełnosprawności odwołującego się powinna być pominięta, z tego względu, że zalecono w niej powstrzymywanie się od wysiłku fizycznego, co zdaniem Sądu pierwszej instancji nie wymaga orzekania o zdolności do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej, a jedynie podjęcia odpowiedniego zatrudnienia, które takiego wysiłku fizycznego nie będzie od

odwołującego się wymagało. Sąd Okręgowy podkreślił, że z opinii biegłego kardiologa z dnia 28 lutego 2020 r., sporządzonej w trakcie postępowania przed sądem pierwszej Instancji, jednoznacznie wynika, iż odwołujący jest zdolny do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i jest osoba niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym. Jeżeli Sąd Rejonowy uznał, iż powoduje to niespójność opinii bądź uznał sporządzoną w sprawie opinię za nieprzekonywującą, to winien dopuścić dowód z opinii uzupełniającej bądź z opinii innego biegłego kardiologa nie za czynić ustalenia faktyczne wbrew opinii biegłego.

W ocenie Sądu drugiej instancji, zasadny był zarzut apelującego, w którym podnosił, iż Sąd Rejonowy błędnie zaliczył go do stopnia niepełnosprawności lekkiego, w sytuacji, gdy z opinii biegłego kardiologa wynikało, iż występuje u niego niepełnosprawność o charakterze umiarkowanym. W trakcie postępowania przed Sądem Rejonowym odwołujący wniósł również o rozpoznanie sprawy i wydanie rozstrzygnięcia na podstawie przeprowadzonych dotychczas dowodów z opinii biegłych. Miał jednakże uzasadnione podstawy do uznania, iż uwagi na treść opinii biegłego kardiologa zostanie uznany za osobę o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności. Zdaniem Sądu drugiej instancji, nie budzi wątpliwości, że w sprawie, której przedmiotem jest prawo do renty bądź ustalenie stopnia niepełnosprawności, warunkująca powstanie tego prawa lub umożliwiająca określenie stopnia niepełnosprawności - ocena niezdolności do pracy - w zakresie wymagającym wiadomości specjalnych musi znaleźć oparcie w dowodzie z opinii biegłych posiadających odpowiednią wiedzę medyczną adekwatną do rodzaju schorzeń ubezpieczonego.

Zdaniem Sądu Okręgowego opinia biegłej specjalisty kardiologa sporządzona i dopuszczona jako dowód w postępowaniu apelacyjnym, oceniona w kontekście pozostałych dowodów, tj. w szczególności w świetle treści opinii kardiologa z dnia 28 lutego 2020 r., jest przekonującą i miarodajną podstawą do ustalenia i stwierdzenia, że na moment wydania objętego odwołaniem orzeczenia, stan zdrowia odwołującego wynikający ze schorzeń kardiologicznych, uzasadniał zakwalifikowanie go do osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym z przyczyny opisanej symbolem 07-S. Za takim wnioskiem przemawia kategoryczne i jednoznaczne stwierdzenie biegłej kardiolog, że zaawansowanie schorzeń

kardiologicznych powoduje umiarkowany stopień niepełnosprawności a odwołujący może pracować w warunkach pracy chronionej. Taki stan odpowiada definicji prawnej pojęcia "niepełnosprawności" w znaczeniu zdefiniowanym w art. 4 ust. 2 ustawy ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Biegła kardiolog w opinii uzupełniającej jednoznacznie podała, że data powstania stopnia niepełnosprawności ustalona została na 1 października 2019 r. a odwołujący w piśmie z dnia 8 lipca 2022 r. wskazał, iż nie składa zarzutów do opinii. Brak równocześnie było podstaw do uznawania (o co wnioskował w kolejnych pismach odwołujący) , że wskazana w opinii data jest wynikiem omyłki wobec jednoznacznego wyjaśnienia tej kwestii w opinii uzupełniającej z dnia 10 sierpnia 2022 r.

Sąd Okręgowy podkreślił, że orzekając w sprawach o rentę z tytułu niezdolności do pracy czy też w sprawach dotyczących ustalenia stopnia niepełnosprawności sąd zawsze bierze pod uwagę stan zdrowia ubezpieczonego na dzień wydania zaskarżonej decyzji, badając jej zgodność z prawem pod względem formalnym i merytorycznym (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43; z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, LEX nr 272581 czy z dnia 25 września 2014 r., I UK 181/14, LEX nr 1537266). W niniejszej sprawie zarówno sąd pierwszej instancji, jak i Sąd odwoławczy badały stan zdrowia na dzień wydania zaskarżonej decyzji, tj. na dzień 1 października 2019 r. Dlatego nawet ewentualna późniejsza zmiana stanu zdrowia ubezpieczonego, nie może być podstawą do uznania owej decyzji za wadliwą i jej zmiany. Zaistnienie po wydaniu przez Wojewódzki Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie orzeczenia z dnia 1 października 2019 r. nowych okoliczności, które mogłyby wskazywać na ewentualne pogorszenie stanu zdrowia, bądź na powstanie nowych schorzeń może jedynie stanowić podstawę nowego wniosku do organu rentowego. Postępowanie dowodowe przed sądem w sprawie o świadczenie uzależnione od oceny stanu zdrowia powinno bowiem zmierzać do ustalenia, czy w dacie orzekania przez organ rentowy po stronie ubezpieczonego występowały w tym zakresie wszystkie przesłanki warunkujące przyznanie świadczenia. Sąd nie ma obowiązku przeprowadzenia dowodów w celu ustalenia pogorszenia stanu zdrowia, które miało powstać po wydaniu zaskarżonej odwołaniem decyzji. Biegli sądowi,

przeprowadzający na zlecenie sądu badanie stanu zdrowia ubezpieczonej, jedynie zgodnie z posiadaną przez nich wiedzą specjalistyczną poddają merytorycznej ocenie trafność wydanego orzeczenia.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołujący się zarzucił naruszenie: 1. art. 286 k.p.c. przez jego niezastosowanie polegające na: a. niezażądaniu przez sąd aby biegła dr nauk med. D. S., specjalista w zakresie kardiologii, aby wyjaśniła na jakiej podstawie przyjęła, że umiarkowana niepełnosprawność M. P. datuje się od 1 października 2019 r., w sytuacji gdy przyczyna, z powodu której biegła ustaliła tą umiarkowaną niepełnosprawność (zaawansowane schorzenia kardiologiczne w postaci niescalenia m. lewej komory, przy frakcji szacunkowej w echokardiografii od 38-50% obserwowanych zaburzeniach funkcji rozkurczowej i zaburzenia rytmu) stwierdzona została badaniem z 8 kwietnia 2019 r., przy czym niewątpliwie istniała wcześniej, a zgodnie z opinią biegłego lek. med. K. I., specjalisty w zakresie kardiologii i chorób wewnętrznych, zasadnym było przyjęcie, że umiarkowana niepełnosprawność M. P. istniała, co najmniej w dniu złożenia przez niego wniosku o ustalenie stopnia niepełnosprawności, tj. 4 kwietnia 2019 r., względnie niezażądaniu przez sąd dodatkowej opinii tych samych biegłych lub innego biegłego, odnoszącej się do powstałej rozbieżności pomiędzy opinią biegłego lek. med. K. I., specjalisty w zakresie kardiologii i chorób wewnętrznych i biegłej dr nauk med. D. S. specjalisty w zakresie kardiologii, w zakresie wskazanej przez nich odmiennej daty powstania ustalonego stopnia niepełnosprawności, w sytuacji w której podjęcie tych kroków, przez sąd było niezbędne dla prawidłowego wyrokowania, a zarzucane zaniechanie doprowadziło do wydania błędnego rozstrzygnięcia; 2. art. 382 k.p.c. przez jego nie zastosowanie i brak wszechstronnego zbadania materiału, w szczególności pominięcie opinii sądowo lekarskiej z dnia 28 lutego 2020 r., biegłego lek. med. K. I., specjalisty w zakresie kardiologii i chorób wewnętrznych i nieuwzględnienie płynących z niej wniosków; 3. art. 6b ust. 3 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 100 z późn. zm.), w związku z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. przez nierozstrzygnięcie co do istoty sprawy i nie zawarcie w sentencji wydanego wyroku, orzeczenia o dotyczących M. P. wskazaniach co do:

odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby - polegających na konieczności zapewnienia odwołującemu się zatrudnienia w warunkach pracy chronionej; konieczności zaopatrzenia go w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby - stosownie do zaleceń specjalistów; stwierdzenia wobec niego wymagań co do korzystania z systemu środków wsparcia samodzielnej egzystencji; 4. § 14 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 857), a przez to niezastosowanie tego przepisu (obligującego do ustalenia daty powstania stwierdzonego stopnia niepełnosprawności na podstawie przedłożonej dokumentacji medycznej i przebiegu schorzenia, a gdyby na podstawie powyższego nie było to możliwe, nakazującego za datę tą przyjąć datę złożenia wniosku do powiatowego zespołu do spraw orzekania o niesprawności) i arbitralne wyznaczenie tej daty, nie na dzień złożenia przez M. P. wniosku o ustalenie stopnia niepełnosprawności (4 kwietnia 2019 r.) lecz na dzień wydania orzeczenia Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności (1 października 2019 r.), przy czym bez uwzględnienia danych zawartych w dokumentacji medycznej i przebiegu schorzenia (stwierdzonego już w dniu 8 kwietnia 2019 r.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej skarżący wskazał, że rozbieżności stanowisk biegłych w zakresie daty powstania ustalonego stopnia niepełnosprawności pozostawione zostały przez sąd bez jakiegokolwiek refleksji. Sąd nie podjął starań by ustalić jakie są przyczyny powyższej rozbieżności stanowisk biegłych, ani zbadać jak biegła D. S. uzasadnia wskazaną przez siebie datę. Jej opinie żadnych w tym zakresie uwag nie zawierają. Teza biegłej, a w ślad za nią orzeczenie sądu, nie są w tym zakresie w żaden sposób umotywowane. Sąd nie odniósł także do opinii biegłego K. I., co czyni zasadnym zarzut wydania orzeczenia z pominięciem całokształtu materiału.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji oraz o przyznanie adwokatowi P. L. kosztów zastępstwa procesowego za sporządzenie i wniesienie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga okazała się oczywiście uzasadniona i skutkowała uchyleniem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Trafny okazał się zarzut naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa procesowego: art. 286 k.p.c. oraz naruszenia art. 382 k.p.c. przy wyrokowaniu.

Skarżący zarzucił Sądowi drugiej instancji brak wyjaśnienia rozbieżności między opiniami dwóch biegłych specjalistów kardiologów i nieuzyskanie od biegłej D. S. wyjaśnienia przesłanek, w oparciu o które przyjęła, że umiarkowana niepełnosprawność M. P. datuje się od 1 października 2019 r., w sytuacji gdy przyczyna, z powodu której biegła ustaliła tą umiarkowaną niepełnosprawność stwierdzona została badaniem z 8 kwietnia 2019 r., a zgodnie z opinią biegłego lek. med. K. I., specjalisty w zakresie kardiologii i chorób wewnętrznych istniała już w kwietniu 2019 r.

Przypomnieć należy, że zasadą postępowania kasacyjnego jest związanie Sądu Najwyższego stanem faktycznym sprawy ustalonym w zaskarżonym orzeczeniu. Oznacza to, że nie może on zarówno prowadzić dowodów, jak i oceniać ich, nie może też dokonywać korekt w stanie faktycznym, nawet gdyby ustalenia sądu drugiej instancji były wynikiem błędu. Jedyną płaszczyzną ingerencji Sądu Najwyższego w sferze faktów jest, dopuszczalna w ramach drugiej ustawowej podstawy skargi kasacyjnej, kontrola zgodności z przepisami postępowania czynności procesowych w postępowaniu poprzedzającym wydanie zaskarżonego orzeczenia - pod kątem wskazanych w skardze kasacyjnej uchybień, które mogły mieć istotny wpływ na treść ustaleń faktycznych, a przez to na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2001 r., III CKN 352/00, Legalis).

W tym kontekście wskazać należy, że stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący więc musi wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), iż kształtowały one lub współkształtowały treść

kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620 oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436).

Rozważenia wymaga, czy w takiej sytuacji Sąd Okręgowy dopuścił się uchybienia wskazanym przez skarżącego przepisom postępowania, nie przeprowadzając we własnym zakresie postępowania dowodowego na te okoliczności, przy uwzględnieniu, że podłożem wyroku Sądu odwoławczego są ustalenia faktyczne dokonane przez ten Sąd na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym (art. 382 k.p.c.). Przewidziane w art. 232 zdanie drugie k.p.c. uprawnienie Sądu dopuszczenia dowodu niewskazanego przez strony ma charakter wyjątkowy, co oznacza, że nieprzeprowadzenie tego dowodu przez Sąd z urzędu tylko w szczególnym wypadku może uzasadniać podstawę kasacyjną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 marca 1998 r., II CKN 656/97, OSNC 1998 Nr 12, poz. 208). Działanie sądu z urzędu może prowadzić do naruszenia prawa do bezstronnego sądu i odpowiadającego mu obowiązku przestrzegania zasady równego traktowania stron. Należy przyjąć, że sąd może dopuścić dowód z urzędu wyjątkowo, gdy zachodzi potrzeba ochrony szczególnego interesu publicznego.

W ocenie Sądu Najwyższego sprawa, w której zapadł zaskarżony wyrok, miała taki charakter, gdyż opinie biegłych kardiologów przeprowadzone przez sądy obu instancji zawierają ewidentnie rozbieżne wnioski co do daty powstania stopnia niezdolności do pracy, których to rozbieżności Sąd drugiej instancji nie wyjaśnił.

W judykaturze przyjmuje się przy tym jednolicie, że sens tego przepisu wyraża się w nakazie zasięgnięcia opinii biegłego (lub kilku biegłych) przez sąd wówczas, gdy dla rozstrzygnięcia sporu jest niezbędna wiedza "specjalna" czyli dostępna specjalistom w danej dziedzinie. Jednocześnie wykładnia tego przepisu akcentuje zakaz samodzielnego rozstrzygania przez sąd kwestii objętych "wiadomościami specjalnymi". Do takich kwestii należy niewątpliwie ocena stopnia niepełnosprawności.

Specyfika dowodu z opinii biegłego polega m.in. na tym, że jeżeli taki dowód już został przez sąd dopuszczony, to stosownie do art. 286 k.p.c., opinii dodatkowego biegłego można żądać jedynie "w razie potrzeby". Podniesione przez skarżącego zarzuty naruszenia art. 286 k.p.c. są zasadne gdyż wydane przez biegłych kardiologów opinie nie wyjaśniają istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, które winny skłonić Sąd drugiej instancji do stosownie do art. 286 k.p.c. do uzupełnienia opinii biegłej D. S.. Co prawda art. 286 k.p.c. nie przewiduje obowiązku uzupełnienia już sporządzonej opinii w każdym wypadku. Z zawartej w nim regulacji nie wynika także dla sądu obowiązek dopuszczenia dowodu z kolejnej opinii innych biegłych. Obowiązek ten realizuje się jednak w sytuacji kiedy sformułowania opinii nie są na tyle jasne i jednoznaczne, aby pozwalały na dokonanie na jej podstawie stanowczych ustaleń. W wyroku z 10 stycznia 2002 r., II CKN 639/99, Sąd Najwyższy trafnie stwierdził, że potrzeba taka nie może być jedynie wynikiem niezadowolenia strony z niekorzystnego dla niej wydźwięku konkluzji opinii, lecz być następstwem umotywowanej krytyki dotychczasowej opinii. W przeciwnym bowiem razie sąd byłby zobligowany do uwzględniania kolejnych wniosków strony dopóty, dopóki nie zostałaby złożona opinia w pełni ją zadawalająca, co jest niedopuszczalne. W wyroku z dnia 21 listopada 1974 r., II CR 638/74 (OSPika 1975 Nr 5, poz. 108), Sąd Najwyższy wyjaśnił z kolei, że nie jest uzasadniony wniosek strony o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego, jeżeli w przekonaniu sądu opinia wyznaczonego biegłego jest na tyle kategoryczna i przekonująca, że wystarczająco wyjaśnia zagadnienia wymagające wiadomości specjalnych. W wyroku z dnia 15 lutego 1974 r., II CR 817/73 (LEX nr 7404) Sąd Najwyższy wyraził natomiast pogląd, że do dowodu z opinii biegłego nie mogą mieć zastosowania wszystkie zasady prowadzenia dowodów, a w szczególności art. 217 § 1 k.p.c. Nie można zatem przyjąć, że sąd jest obowiązany dopuścić dowód z kolejnych biegłych w każdym wypadku, gdy złożona opinia jest niekorzystna dla strony. W podobnym duchu Sąd Najwyższy wypowiadał się również w wyrokach: z dnia 18 lutego 1974 r., II CR 5/74 (Biuletyn SN 1974 Nr 4, poz. 64) i z dnia 15 listopada 2001 r., II UKN 604/00 (PPiPS 2003 nr 9, s. 67).

W ocenie Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie Sąd Okręgowy naruszył przepis art. 286 k.p.c. gdyż nie przeprowadził dowodów z opinii uzupełniających tych

samych biegłych i nie wyjaśnił, dlaczego uznał, że dotychczas zebrany w sprawie materiał dowodowy pozwala na rozstrzygnięcie co do istoty mimo rozbieżności opinii w kwestii daty powstania stopnia niepełnosprawności.

Zarzut naruszenia ogólnej normy procesowej z art. 382 k.p.c. w niniejszej sprawie jest również uzasadniony gdyż skarżący wykazał, iż Sąd drugiej instancji bezpodstawnie nie uzupełnił postępowania dowodowego a uchybienia te mogły mieć wpływ na wynik sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 września 2002 r., II CKN 921/00, Legalis). Sąd drugiej instancji oparł swoje merytoryczne orzeczenie na własnym materiale z pominięciem wyników postępowania dowodowego przeprowadzonego przez sąd pierwszej instancji (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z 19 marca 2012 r., II UK 132/11, niepubl.). W okolicznościach niniejszej sprawy skarżący przy pomocy zarzutów naruszenia przepisów postępowania wykazał więc, że wadliwość procedowania przez Sąd drugiej instancji była na tyle istotna, że doprowadziła do błędnego zastosowania przepisu (przepisów) prawa materialnego będącego podstawą rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym orzeczeniu.

Trafne okazały się również zarzuty naruszenia art. 6b ust. 3 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 100 z późn. zm.), w związku z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. przez nierozstrzygnięcie co do istoty sprawy. Zauważyć w tym miejscu należy, że przedmiot sporu w sprawach ubezpieczeniowych determinuje w pierwszej kolejności zakres decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie zakres odwołania od tej decyzji, ponieważ rozpoznając odwołanie od decyzji organu rentowego, sąd ubezpieczeń społecznych rozstrzyga o zasadności odwołania w granicach wyznaczonych, z jednej strony, zakresem samego odwołania, a z drugiej przez przedmiot decyzji (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 1 września 2010 r., III UK 15/10, LEX nr 667499; z 9 września 2010 r., II UK 84/10, LEX nr 661518; z 6 września 2000 r., OSNAPiUS 2002 Nr 5, poz. 121 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 Nr 15, poz. 601 i z 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692; z 2 marca 2011 r., II UZ 1/11, LEX nr 844747; z 18 lutego 2010 r., 75/09, OSNP 2011 nr 15-16, poz. 215; z 3 lutego 2010 r., II UK 314/09, LEX nr 604214).

Podkreślenia również wymaga, że w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego występują uregulowania szczególne w rozpoznawaniu odwołania od decyzji pozwanego organu rentowego, wyrażające się między innymi w tym, że ze względu na regulację z art. 477¹⁴ § 1 i 2 k.p.c. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie odrzuca się apelacji w wypadku braku orzeczenia w odniesieniu do określonej części żądania (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 4 sierpnia 2016 r., III UZP 11/16). Zasadę tę należy stosować również na etapie postępowania kasacyjnego. Brak rozstrzygnięcia o odwołaniu lub jego części w sentencji wyroku sądu powszechnego podlega zatem zaskarżeniu kasacyjnemu, a więc nie wymaga się wniosku o uzupełnienie wyroku i dalszego postępowania przed sądem powszechnym, w sytuacji gdy sąd ten mógł orzec w wyroku o całości odwołania ubezpieczonego w odniesieniu do tego samego świadczenia. Innymi słowy w razie nieoddalenia części odwołania ubezpieczonemu przysługuje apelacja i skarga kasacyjna (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 listopada 2014 r., I UZ 21/14, z 5 sierpnia 2011 r., III UZ 17/11, z 25 stycznia 2008 r., III UZ 17/07, II UZ 14/22 - postanowienie SN z 19 października 2022 r.).

Związek zachodzący między żądaniem pozwu a rozstrzygnięciem sądu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych należy wiązać z tożsamością zachodzącą między treścią decyzji /orzeczenia o niepełnosprawności a granicami rozstrzygnięcia sądu, bowiem zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w postępowaniu wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji (art. 477¹⁴ § 2 i k.p.c. i art. 477^{14a} k.p.c.) w granicach jej treści i przedmiotu. Zasadniczo sąd ubezpieczeń społecznych nie może orzekać o żądaniach, o których nie rozstrzygał w zaskarżonej decyzji organ rentowy. Podkreślić należy, że sąd ubezpieczeń społecznych nie może zastępować organu rentowego i we własnym zakresie ustalać prawa do świadczenia, mimo tego, że rozpoznając sprawę dotyczącą uprawnienia danej osoby do określonego świadczenia, ma obowiązek ustalić wszystkie jego warunki, nawet gdyby organ rentowy w decyzji negatywnej ocenił tylko niektóre z nich, bez rozpoznania pozostałych (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2022 r., III USKP 5/22).

Przechodząc do zarzutu naruszenia prawa materialnego art. 6b ust. 3 pkt 1 i 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych cyt. wyżej należało uznać go za trafny. Skarżący w dniu 4 kwietnia 2019 r. złożył wniosek o ustalenie stopnia niepełnosprawności. Miejski Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności nie zaliczył M. P. do żadnego ze stopni niepełnosprawności. WZON natomiast zaliczył odwołującego się do lekkiego stopnia niepełnosprawności o symbolach przyczyny niepełnosprawności 05-R oraz 07-S, na podstawie kryterium istotnego obniżenia zdolności do pracy oraz ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dającego się kompensować. Jednocześnie orzeczono, że orzeczenie obowiązuje do dnia 31 października 2022 r., data powstania stopnia niepełnosprawności to 1 maja 2019 r., początku niepełnosprawności nie da się ustalić, a ponadto, że odwołujący się wymaga odpowiedniego zatrudnienia w postaci pracy na otwartym rynku pracy oraz wymaga konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, pomoce techniczne. Skarżący odwołując się od tego orzeczenia wniósł o ustalenie umiarkowanego stopnia niepełnosprawności oraz idących za tym wskazań w zakresie m.in. przyznania prawa do karty parkingowej. W uzasadnieniu wskazał, że jego schorzenia powodują, że nie jest możliwe jego zatrudnienie w normalnych warunkach. W jego ocenie posiadane schorzenia powodują, że wymaga on często korzystania z pomocy osób drugih.

Sąd Okręgowy zmieniając zaskarżone orzeczenie zaliczył odwołującego się M. P. do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności z kodu 07-S czasowo do dnia 1 października 2024 r., wskazując, iż stopień niepełnosprawności datuje się od 1 października 2019 r.

Podkreślenia wymaga, że ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej wskazuje w art. 6b ust. 3 jakie ustalenia winno zawierać orzeczenie powiatowego zespołu: niepełnosprawność albo stopień niepełnosprawności, nie więcej niż trzy symbole przyczyn niepełnosprawności oraz dotyczące w szczególności m.in.: odpowiedniego zatrudnienia uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby (pkt 1) i konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby (pkt 5), o co wnosił skarżący w odwołaniu.

W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że do tak określonego przedmiotu sporu, występującego w sprawie o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, sąd właściwy (art. 477⁸ § 2 pkt 4 k.p.c.) może weryfikować również wskazania dotyczące wymienionych w zaskarżonym orzeczeniu o niepełnosprawności sposobów kompensacji niepełnosprawności dziecka do lat 16. Wprawdzie zalecenia kompensujące niepełnosprawność powinny być - według art. 6b ust. 3 ustawy o rehabilitacji - zawarte w orzeczeniu, poza ustaleniem niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, ale skoro równocześnie te wskazania stanowią immanentnie istotne elementy wydawanych orzeczeń o niepełnosprawności, przeto poddają się one weryfikacji sądowej w trybie odwoławczym od zaskarżanych orzeczeń o niepełnosprawności, także w zakresie ograniczonym do zaskarzania spornych wskazań, które nie mogą być wyłączone spod weryfikacji sądowej na gruncie konstytucyjnego prawa do sądu wynikającej z Konstytucji RP (por. Sąd Najwyższy w wyrokach: z 16 maja 2017 r., I UK 198/16, LEX nr 2435254) i z 18 grudnia 2019 r., I UK 322/18, LEX nr 2775629).

Przedmiotem rozpoznania Sądu Okręgowego winno być nie tylko orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, lecz również weryfikacja wchodzących w jego skład wskazań wymienione w art. 6b ust. 3 ustawy o rehabilitacji. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności kierowane do powiatowych i wojewódzkich zespołów (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 857) w § 13 ust. 2 nie pozostawia wątpliwości jakie obowiązkowe elementy powinno zawierać orzeczenie o stopniu niepełnosprawności:

- 1) oznaczenie zespołu, który wydał orzeczenie;
- 2) datę wydania orzeczenia;
- 3) datę złożenia wniosku;
- 4) podstawę prawną wydania orzeczenia;
- 5) imię i nazwisko osoby zainteresowanej oraz numer ewidencyjny Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL);
- 6) datę i miejsce urodzenia osoby zainteresowanej oraz adres zamieszkania lub pobytu;

- 7) numer dowodu osobistego lub innego dokumentu potwierdzającego tożsamość;
- 8) ustalenie lub odmowę ustalenia stopnia niepełnosprawności;
- 9) (utracił moc);
- 10) okres, na jaki orzeczono stopień niepełnosprawności;
- 11) datę lub okres powstania niepełnosprawności;
- 12) datę lub okres powstania ustalonego stopnia niepełnosprawności;
- 13) wskazania, o których mowa w art. 6b ust. 3 ustawy, określone przez skład orzekający;
- 14) uzasadnienie;
- 15) pouczenie o przysługującym odwołaniu;
- 16) podpis z podaniem imienia i nazwiska przewodniczącego składu orzekającego oraz pozostałych członków tego składu.

Odnosząc się do ostatniego zarzutu kasacyjnego, a mianowicie naruszenia § 14 ust. 6 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 857), przez niezastosowanie tego przepisu (obligującego do ustalenia daty powstania stwierdzonego stopnia niepełnosprawności na podstawie przedłożonej dokumentacji medycznej i przebiegu schorzenia) jest on o tyle niezasadny, że przepis ten jest kierowany do zespołów orzekających o niepełnosprawności, a nie sądu powszechnego, który w zakresie ustalania stanu faktycznego ma o wiele większy zakres możliwości dowodowych wynikających z procedury cywilnej.

Mając powyższe okoliczności na względzie Sąd Najwyższy orzekł jak sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., o kosztach postępowania kasacyjnego orzekając zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

W oparciu o § 15 ust. 2 raz § 16 ust. 4 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2024 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2024 r., poz. 763 z dnia 2024.05.21 - wejście w życie 5 czerwca 2024 r.) orzeczono o opłacie dla pełnomocnika z urzędu.

[SOP]

[a]